

Auður Lorenzo

Íslensk-spænsk orðabók

Guðrún H. Tulinius, Margrét Jónsdóttir, Sigrún Á. Eiríksdóttir, Teodoro Manrique Antón og Viola Miglio (ritstj.), *Íslensk-spænsk orðabók*. Forlagið, Reykjavík. 2011. (xi + 701 bls.) ISBN 978-9979-53-554-6.

1 Inngangur

Haustið 2011 gaf Forlagið út *Íslensk-spænska orðabók* (ÍS hér eftir). Ritstjórar eru Guðrún H. Tulinius, Margrét Jónsdóttir, Sigrún Á. Eiríksdóttir, Teodoro Manrique Antón og Viola Miglio. Í formálanum kemur fram að við gerð bókarinnar hafi ritstjórar fengið aðstoð annarra og gerð er grein fyrir því í hverju sú aðstoð fólst. Einnig er þess getið að vinna við ÍS hófst árið 2007 og að hún fór öll fram í Lexu, orðabókaforriti Forlagsins, en sama forrit var notað við gerð *Spænsk-íslenskrar orðabókar* sem kom út árið 2007.

Bókin er mikið fagnaðarefni fyrir spænskunemendur á Íslandi sem og alla þá sem eru í einhverjum tengslum við hinn spænskumælandi heim.

Í ÍS eru 27.000 uppflettiorð og ríflega 13.000 orðasambönd og mál-dæmi. Bókin er rúmlega 700 tvídalca síður, innbundin og þægileg stærð á lettri.

2 Heildarskipan

Fremst í ÍS, framan við flettiorðaskrána, eru formáli, notkunarleið-

Orð og tunga 15 (2013), 163–167. © Stofnun Árna Magnússonar í íslenskum fræðum, Reykjavík.

beiningar og skammstafanaskrá á íslensku. Í formálanum segir frá því hverjir komu að gerð bókarinnar og hvernig hún var fjármögnuð. Einnig er gerð grein fyrir orðaforðanum sem varð fyrir valinu. Í *ÍS* er áhersla lögð á almennan orðaforða úr daglegu nútímamáli en auk þess er þar að finna ýmis sérfræðiorð tengd viðskiptum, hagfræði, jarðfræði, dýra- og náttúrufræði og fleiri greinum. Spænskan á Spáni er lögð til grundvallar en einnig eru í bókinni orð sem eru einkum notuð í Rómönsku Ameríku. Í formálanum kemur einnig fram hver helsti markhópur bókarinnar er. *ÍS* er samkvæmt honum einkum ætluð nemendum á mismunandi skólastigum, sem og áhugamönnum um spænska tungu; það er, bókin virðist hugsuð sem einbeind orðabók handa íslenskum notendum.

Notkunarleiðbeiningar koma næst á eftir formálanum. Sýnd eru dæmi um flettur í bókinni sem sýna hvaða málfræðilegu og merkingalegu upplýsingar koma fyrir í hverri flettu. Skýringar eru mjög mikilvægar þegar uppflettiorðin eiga sér ekki jafnheiti á markmálinu. Þá er orðið útskýrt á markmálinu og er skýringin skáletruð til að auðkenna hana. Almennt er slíkt fyrirkomulag, að útskýra orðið eins og í einmálaorðabókum eða fræðiorðabók, talið mjög mikilvægt í tvímálaorðabókum (Haensch 1982:292). Þar að auki eru gefnar upplýsingar um það ef orð tilheyra sérstöku sérsviði eða málsmáli. Slíkt er nauðsynlegt í tvímálaorðabókum því upplýsingar um málsmálið gefa vísbendingu um það að viðkomandi orð sé ekki hægt að nota við allar aðstæður. Þá eru orðin t.d. merkt óformlegt, gróft og fleira. Sömuleiðis er í sérstökum tilfellum gerð grein fyrir útbreiðslu eða málsvæðismörkum. Almennt er miðað við spænskuna sem töluð er á Spáni en ef mikill munur er á milli málsvæða er það tekið fram. Þetta er mjög mikilvægt í spænsku vegna þess hversu útbreitt tungumálið er, en spænska er eitt mesta talaða tungumál heims. Sömuleiðis er að finna lista yfir skammstafanir og styttingar sem notaðar eru til þess að tákna ýmis sérsvið. Eins er gerð grein fyrir þeim táknum sem eru notuð í bókinni og hlutverki þeirra og er það gagnlegt fyrir notandann.

Aftur á móti eru engar upplýsingar í formálanum um hvernig orðaforðinn var valinn, þar er einungis greint frá því hvaða forrit var notað til að vinna bókina en ekki hvort stuðst var við tilbúinn orðabókagrunn og ef ekki hvert orðaforðinn var þá sóttur. Einnig er mikilvægt að benda á það að inngangur og notkunarleiðbeiningar eru einungis á íslensku sem verður að teljast galli vegna þess að hér er um að ræða tvímálaorðabók. Einnig ber að nefna að í orðsgreinum er

að finna skammstafarnir sem ekki eru á skammstafanalistanum (þær er hins vegar að finna í *Spænsk-íslenskri orðabók* frá 2007 en þar sem orðabækurnar eru ekki seldar saman dugir það auðvitað ekki).

Í formálanum er einnig gerð grein fyrir markhópnum, eins og áður sagði. Notendahópurinn virðist mjög breiður og erfitt er að uppfylla kröfur allra notenda sem greint er frá í formála í bók eins og *ÍS*. Haensch (1982:397–400) telur að mjög mikilvægt sé að skilgreina vel notendahópin því annars verður eins og í þessu tilfelli erfitt að standast væntingar notenda, því munur er t.d. á þörfum framhaldsskólanemenda og þeirra sem stunda spænskunám á háskólastigi. Í formálanum er einungis talað um notendur sem hafa íslensku að móðurmáli en í notkunarleiðbeiningunum er talað um að ítarlegar málfræðiupplýsingar eigi að hjálpa þeim sem eru að læra íslensku og hafa spænsku sem móðurmál. Því er hægt að segja að hér sé ósamræmi milli formálans og notkunarleiðbeininga og að einhverju leyti sé óljóst hver hinn raunverulegi notandi eigi að vera. Í tvímálaorðabókum ættu upplýsingar um framburð og málfræði að vera á báðum tungumálum ef orðabókin á að geta nýst jafn spænskum sem íslenskum notendum og einnig þyrftu formáli og leiðbeiningar að vera bæði á aðgangsmáli (íslensku) og markmáli (spænsku), sbr. Haensch (1982:514–520). Svo er ekki í *ÍS* og hún er því ófullnægjandi hvað þetta varðar og því erfitt fyrir spænskumælandi notendur að hafa fullt gagn af verkinu.

3 Innskipan

Í flettugreinunum eru gefnar málfræðiupplýsingar um uppflettiorðin, svo sem kyn þeirra og orðflokk, ásamt ýmsum öðrum upplýsingum eins og gerð er grein fyrir í notkunarleiðbeiningum. Í rauninni eru þessar upplýsingar óþarfar fyrir markhópin sem er skilgreindur í formálanum þótt þær séu mikilvægar fyrir spænskumælandi notendur. Í sumun tilfellum eru orðskýringar á íslensku innan sviga sem hjálpa notandanum að greina á milli ólíkra merkinga uppflettiorðsins (Haensch 2004:136). Sömuleiðis eru dæmi um málnotkun þegar við á. Þetta er mjög mikilvægt í tvímálaorðabókum vegna þess hversu gagnlegt það er fyrir notendur að vita hvernig og hvenær á að nota orðið. Í heildina fylgir innskipanin í flestum tilfellum forskrift Haensch um tvímálaorðabækur (1982:514–520). Hins vegar er ýmislegt athugavert við innbyrðis röð upplýsinga. Þegar orð hafa fleiri en eina merkingu er sú sem fyrst er gerð grein fyrir í orðsgreininni ekki alltaf

sú sem er algengust í nútímamáli. Ástæðan gæti verið sú að *Íslensk orðabók* (2002) sé höfð til hliðsjónar en skilgreiningarnar eru oft í sömu röð og í þeirri bók. Í einmálaorðabókum fer röðunin oft eftir því hvaða merking er næst uppruna orðsins (Garriga Escribano 2003:108) en aftur á móti hentar það ekki endilega í tvímálaorðabókum vegna þess að í þeim er allajafna talið eðlilegt að skilgreiningarnar raðist eftir tíðni merkingarinnar, þannig að sú merking sem er algengust sé fyrst í röðinni og þannig koll af kolli. Eins og má sjá á dæmunum hér að neðan er sú ekki raunin í *ÍS*. Í fyrra dæminu vantar þá merkingu sem tengist hárgreiðslu og einnig má velta fyrir sér hvort orðið sé oftast notað um sætabrauð eða snúning. Í seinna dæminu er talið æskilegra að merkingin 'rekkja' komi á undan merkingunni 'svæði, rými'.

snúður snúðs/snúðar, snúðar *kk* • (snúningur) vuelta, giro • (bolla) caracola con glaseado • (RAFM) rotor • **dæmi** ▷ *setja á sig snúð* ponerse altivo / *fá e-ð fyrir sinn snúð* ser recompensado por algo

rúm rúms, rúm *hk* • (svæði, rými) espacio ▷ *mér liggur það í léttu rúmi* no me importa mucho, me importa poco / *ryðja sér til rúms* extenderse, generalizarse • (rekkja) cama, lecho ▷ *liggja í rúminu* estar acostado en la cama; (vera veikur) guardar cama

4 Niðurstaða

Loks ber að nefna að stuttu eftir að *ÍS* var gefin út kom í ljós að það vantaði orð sem hefjast á bókstafinum *é* og fyrir vikið vantar, meðal annars, persónufofnafnið *ég* í orðabókina.

Hvað sem ýmsum göllum orðabókarinnar líður þá verður ekki annað sagt en að bókin hafi mjög marga kosti og mikilvægt er að vekja athygli á því að *ÍS* sé til og ættu allir sem stunda nám í spænsku að geta nýtt sér þessa bók. Hinsvegar er ráðlagt fyrir næstu útgáfu að endurskoða nokkra þætti í *ÍS* eins og þá sem hér hefur verið bent á.

Heimildir

- Garriga Escribano, C. 2003. La microestructura del diccionario: las informaciones lexicográficas. Í Medina Guerra, A. M. (ritstj.), *Lexicografía española*, bls. 103–126. Barcelona: Editorial Ariel.
- Haensch, G. 1982. *La lexicografía. De la lingüística teórica a la lexicografía práctica*. Madrid: Editorial Gredos.
- Haensch, G. 2004. La lexicografía bilingüe en la actualidad y su valoración. *Revista de Lexicografía, Universidad de La Coruña*, 2003–2004:133–138. http://ruc.udc.es/dspace/bitstream/2183/5482/1/RL_10-7.pdf (12. nóvember 2011).
- Íslensk orðabók*. 2002. (3. útgáfa) Ritstjóri: Mörður Árnarson. Reykjavík: Edda útgáfa.
- Spænsk-íslensk orðabók*. 2007. Ritstjórn: Guðrún H. Tulinius, Margrét Jónsdóttir, Ragnheiður Kristinsdóttir, Sigrún Á. Eiríksdóttir og Teodoro Manrique Antón. Reykjavík: Edda útgáfa.

Auður Lorenzo

Fjölbrautaskólanum í Breiðholti / Háskóla Íslands

aul@fb.is